

Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni koosoleku protokoll nr 95

17. jaanuaril 2019 kell 11.30 -14.00

Võtsid osa: komisjoni liikmed Liisa Oviir, Kaarel Tarand, Vello Andres Pettai, Airi Mikli, Tõnis Mölder, Anne Hansberg, Ardo Ojasalu (asendusliige), Väino Linde ja Helen Hääl ning komisjoni ametnikud Zoja Masso ja Helin Leichter

Juhatas: Liisa Oviir, lahkus päevakorrapunkti 2.2 ajal, jätkas Kaarel Tarand

Protokollis: Zoja Masso

Päevakord:

1. Pöördumine õiguskantsleri poole EKS § 12¹² lg 2 (viivise määra) põhiseaduslikkuse kontrolliks
2. Käimasolevad menetlused
3. Saabunud/saadetud kirjad
4. Ülevaade 2018. a IV kvartali aruannete esitamisest
5. Riigikontrolli kontrolliaruande juhtumid
6. Muud küsimused

1. Pöördumine õiguskantsleri poole EKS § 12¹² lg 2 (viivise määra) põhiseaduslikkuse kontrolliks

Erakonnaseaduse § 12¹² lg 2 on sätestatud, et kui erakond on jätnud ettekirjutuses nõutud kuupäevaks ettekirjutuse, mille sisuks on keelatud annetuse riigieelarvesse kandmine, täitmata, peab ta maksma riigieelarvesse kantava summa jäägilt viivist 0,85 % iga maksmisega viivitatud päeva eest, mis teeks aasta viiviseks u 300%. Komisjon arutas küsimuse üle, kas selline viivise määr on põhiseaduse kohane.

Otsustati:

Pöörduda õiguskantsleri poole EKS § 12¹² lg 2 põhiseaduslikkuse kontrolliks.

2. Käimasolevad menetlused

- 2.1.** Keskerakonna (KE) sularahajääk: 14.02.2017 ettekirjutuse nr 60, mis tehti keelatud annetuse (anonüümse) summas 110 000 eurot kandmiseks riigieelarvesse ja mille täitmise tähtaeg oli 15.03.2017. KE vaidlustas ettekirjutuse halduskohtus ja sai esialgse õiguskaitse. Kohtuotsus 22.12.2017 – jätta KE kaebus ettekirjutuse tühistamiseks rahuldamata. KE esitas apellatsioonkaebuse.

Keskerakonna (KE) majatehing: 14.07.2017 ettekirjutus nr 62, mis tehti keelatud annetuse (juriidilise isiku) summas 220 000 eurot kandmiseks riigieelarvesse. Erakond vaidlustas ettekirjutuse kohtus ja sellega seoses oli ettekirjutuse täitmine peatunud kuni menetlust lõpetava kohtulahendi jõustumiseni, antud juhul kuni kuupäevani 11.12.2018, mil Riigikohus otsustas KE kassatsioonkaebust menetlusse mitte võtta. KE palus ettekirjutuse täitmise ajatamist 18 kuule, komisjon sellega ei nõustunud. KE kaebas komisjoni otsuse ettekirjutuse viivitamatuks täitmiseks kohtusse ja taotles esialgset õiguskaitset, millele komisjon vastas eitavalt. Komisjoni vaatas uuesti läbi eelmisel koosolekul tehtud otsuse selles osas, mis puudutab ettekirjutuse täitmiseks sunniraha rakendamist. EKS § 12¹² lg 1 võimaldab määrata sunniraha EKS § 12¹¹ lõike 1 punktides 1-3, 5 ja 6 sätestatud ettekirjutuse täitmata jätmise korral. Antud juhul on ettekirjutus tehtud EKS § 12¹¹ lg 1 punkt 4 alusel keelatud annetuse riigieelarvesse kandmiseks. EKS § 12¹² lõikes 1 ei ole

viidatud EKS § 12¹¹ lg 1 punktile 4 sunniraha rakendamise alusena. Ettekirjutus nr 62 ei sisalda sunniraha hoiatust ja komisjon ei ole teinud sunniraha hoiatust ka pärast 20.12.2018 koosolekut, kuna erakonnaseaduse kohaselt ei ole sunniraha rakendamine võimalik.

Otsustati:

- 1) Tühistada tagasiulatuvalt alates selle tegemisest komisjoni 20.12.2018 koosoleku otsus osas, mis puudutab ettekirjutuse nr 62 täitmiseks sunniraha rakendamist (protokoll 94, päevakorrapunkt 2.2, otsuse p 2).
- 2) Jätkata arutelu ettekirjutuse nr 62 täitmise üle – poolt 5, vastu 4 liiget (L.O, V. L., H. H., T. M.).

Komisjon leidis, et ettekirjutus on täitmata, ettekirjutuse täitmisele mõjutamiseks ei ole võimalik rakendada sunniraha, mõjutusvahendina on võimalik kohaldada EKS § 12¹¹ lg 2¹, mille kohaselt juhul, kui riigieelarvest eraldisi saav erakond ei ole kandnud annetust komisjoni määratud tähtpäevaks riigieelarvesse, vähendab Siseministeerium riigieelarvelist eraldist ettekirjutuses märgitud annetuse summa kolmekordses ulatuses, kuid mitte rohkem kui 20 protsendi toetuse ulatuses.

Otsustati:

Pöörduda ettekirjutuse täitmise tagamiseks Siseministeeriumi poole ettepanekuga vähendada Eesti Keskerakonnale eraldatavat riigitoetust vastavalt EKS § 12¹¹ lg 2¹ nimetatud määral – poolt 7, vastu 1 liige (T.M.).

- 2.2. Keskerakonna (KE) garantiikirjade menetlus: 04.12.2017 ettekirjutus nr 63, millega kohustati KE kajastama Arbitraažikohtu otsuse alusel KE-lt Midfield OÜ kasuks väljamõistetud ning KE poolt ka tasutud kulutuste summas 533 411 eurot komisjonile esitatavas vastava perioodi kuluaruandes ja kulude sisule vastavatel ridadel. KE täitis ettekirjutuse pärast 15 000 eurose sunniraha hoiatuse saamist kuupäevaks 02.01.2019. Samas on kohtus KE kaebus komisjoni sunniraha rakendamise otsuse kohta.

Otsustati:

Teavitada Tallinna Halduskohut Eesti Keskerakonna ettekirjutuse lõplikust täitmisest kuupäeval 02.01.2019.

- 2.3. Keskerakonna (KE) vaadete propageerimine väljaandes „Stolitsa“ - käsitletav erakonna ja selle liikmete avalike vahendite arvel tehtud valimiskampaaniana (menetlus algatati Tallinna linnavolikogu Reformierakonna fraktsiooni avalduse alusel). Komisjon tegi ettekirjutused nr 70 KE-le, nr 71 Taavi Aasale (T.A) ja nr 72 Aleksandr Tšaplõginile annetuse, so avalike vahendite tagastamiseks Tallinna linnavalitsusele. Kõik kolm vaidlustasid ettekirjutuse kohtus, KE sai ettekirjutuse täitmise suhtes esialgse õiguskaitse, T.A ja A.T täitsid ettekirjutuse. T.A puhul toimub kirjalik menetlus ja A.T istung toimus 28.11.2018 ning jätkub kirjaliku menetlusena. KE suhtes tegi Halduskohus 30.11.2018 otsuse jätta KE kaebus ettekirjutuse nr 70 tühistamiseks rahuldamata. KE esitas 31.12.2018 apellatsioonkaebuse, millele komisjon peab vastama 04.02.2019.

Otsustati:

Volitada Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni esindama Tallinna Ringkonnakohtus kohtuasjas nr 3-18-1316 (Eesti Keskerakonna kohtukaebus 04.06.2018 ettekirjutuse nr 70 tühistamiseks) komisjoni õigusnõunik Helin Leichter (isikukood 46104065240, e-post helin.leichter@valimised.ee).

- 2.4. PBK saatesarja „Russkii vopros“ saated perioodil 02.09.2017-14.10.2017 – komisjon algatas menetluse Keskerakonna (KE) suhtes erakonnaseaduse võimaliku rikkumise tuvastamiseks, mis seisneb erakonna valimispropaganda tegemises avalikes vahendite arvelt. Komisjoni tellimisel

valmis saadete mõjuanalüüs meediaekspertdilt Andres Jõesaarelt. Komisjon tegi KE-le ettekirjutuse nr 74 keelatud annetuse tagastamiseks, mille täitmise tähtaeg oli 19.11.2018. KE vaidlustas ettekirjutuse kohtus ja sai esialgse õiguskaitse.

- 2.5. Keskerakonna (KE) poolt perioodil 2009-2016 Midfield OÜ-lt saadud soodustatud hinnaga teenused ja erakonna kulude tasumine Midfield OÜ poolt. Sellekohane erakonnaseaduse rikkumine kerkis päevakorda ühe teise menetluse käigus komisjonile laekunud riiklikult tunnustatud eksperdi arvamuses avaldatud asjaolude põhjal. Ekspertarvamusest selgub, et perioodil 2009-2016 esitas Midfield Keskerakonnale müügiarveid ulatuses, mis kattis vaid Midfieldi enda poolt KE heaks sisseostetud teenuse kulud. Sellist olukorda saab erakonnaseadusest lähtuvalt hinnata kui teenuse osutamist tasuta või soodustatud tingimustel. Komisjon tegi KE-le järelepärimise, millele KE keeldus vastuseid andmast viidates käimasolevale kriminaaluurimisele samas asjas. Komisjon otsustas teha KE-le ärakuulamiskirja, mille tarvis koguti täiendavaid tõendeid (kõikide arvete (kokku u 550) koopiad, kinnitused arvete seotuse kohta KE-ga, kõigi arvete tasumist tõendavaid dokumendid). Seoses komisjoni päringutega koostas ekspert täpsustatud andmetega eksperthinnangu. Ära kuulamiskiri KE-le saadeti 26.11.2018, sellele vastamise tähtaeg on 25.01.2019.
- 2.6. Erakonna Eestimaa Rohelised (ROH) 12.10.2018 ettekirjutus nr 75, mis tehti keelatud annetuse tagastamiseks oma võlausaldajatele, et sellega lõpetada enda krediteerimine võlausaldajate poolt. ROH on saanud krediiti soodustatud tingimustel, so intressivabalt ja ilma tagasimakse tähtajata, milline võimalus puudub teistel isikutel. Nii erakonna krediteerimine mittekrediidiasutuse poolt kui tarnijate poolt teenuse kättesaadavaks tegemine soodustatud tingimustel on erakonnaseaduse kohaselt käsitletavad kui keelatud annetus, mis tuleb tagastada selle teinud isikutele, antud juhul võlausaldajatele. Erakond vaidlustas ettekirjutuse kohtus ja sai esialgse õiguskaitse. Kohtuistung toimub 14.02.2019.
- 2.7. Eesti Iseseisvuspartei teki komisjon puuduolevate aruannete esitamiseks 31.07.2018 ettekirjutuse nr 73. Komisjon tegi sunniraha rakendamise teavituse 12.12.2018, mis läks teistkordselt nüüd juba tähtkirjaga, mille kättesaamise kohta pole senini infot.
- 2.8. Tõnis Paltsi (T.P.) Riigikogu 2015 valimiskampaania aruandest nähtub, et seisuga 30.09.2018 võlgneb ta kolmele juriidilisele isikule kokku 9 348 eurot. Võlausaldajatele tehtud järelepärimistele laekusid järgmised vastused: OÜ Saaremaa Raadio kinnitas, et on võlga summas 1 435 eur püüdnud T. P-lt tulutult sisse nõuda; OÜ Senat Turundus keeldus võlga kommenteerimast; OÜ Lääne Elu vastas, et T. P. aruandes deklareeritud kuluarve on ta esitatud hoopis MTÜ-le Saarte Heaks, kes on tänaseks likvideeritud ja seda koos võlaga. Komisjon tegi T.P. -le 13.12.2018 järelepärimise Riigikogu 2015 valimiskampaania aruandes deklareeritud kulude ja nende tasumiste kohta, millele Tõnis Palts ei ole vastanud.

Otsustati:

Teha Tõnis Paltsile komisjoni nõutud andmete ja dokumentide esitamiseks ettekirjutus koos sunniraha hoiatusega summas 500 eurot.

3. Saabunud/saadetud kirjad

- 3.1. T. L. pöördus komisjoni poole avaldusega, milles palus hinnata, kas reklaamvoldiku, mis laekus elanike postkastidesse 12.01.2019 koos Nõmme Sõnumitega, on tegemist Keskerakonna valimisreklaamiga. Voldikul on esitatud 10 valimistel kandideeriva keskerakondlase fotod koos uus-aasta soovidega elanikele.

Otsustati:

- 1) Voldikute näol on tegemist valimisreklaamiga.

2) Algatada menetlus Eesti Keskerakonna suhtes – poolt 7, vastu 1 liige (T. M.) ja teha erakonnale järelepärimine voldiku rahastamisega seotud asjaolude kohta.

3.2. A. S. pöördus komisjoni poole avaldusega, milles palub hinnata Jõhvi vallavalitsuse tegevust avalike vahendite kasutamisel valimisreklaamiks seoses rahvaküsitluse raames levitatava A5 formaadis infolehega, mille ühel küljel on muuhulgas kujutatud A6 suuruses Martin Repinski pilt. Komisjon ei tuvastanud infolehel otseseid valimiskampaaniale viitavaid seoseid.

Otsustati:

Menetlust mitte algatada.

4. Ülevaade 2018. a IV kvartali aruannete esitamisest

Aruandevõlglassed on:

- Eesti Keskerakond – 2018. a 4. kv aruanded (tulud-laekumised, kulud, bilanss, ostuarvete võlad);
- Eesti Ühendatud Vasakpartei – 2018. a 4. kv aruanded (tulud-laekumised, kulud, bilanss, ostuarvete võlad);
- Eesti Iseseisvuspartei – 2018. a 3. ja 4 kv kõik aruanded, 2018. a 1. ja 2. kv bilanss ja ostuarvete võlad;
- Erakond Rahva Tahe – 2018. a 4. kv tulud-laekumised, kulud, bilanss ja ostuarvete võlad.

Eesti Iseseisvuspartei võlgnevuse osas vt p 2.8.

Eesti Ühendatud Vasakparteile on saadetud märgukiri.

Erakond Rahva Tahe kohta on tehtud päring äriregistrile nende ametlike andmete õigsuse kontrolliks, millele äriregister vastas, et on selleks alustanud menetluse.

Komisjoni koosoleku ajal saabus info, et Keskerakond on asunud 2018. a 4. kv aruannet infosüsteemi sisestama, mistõttu komisjon järgmisi samme aruannete esitamise tagamiseks ei astunud.

5. Riigikontrolli kontrolliaruande juhtumid

Hiljuti lõppenud auditis „Omavalitsuste teavitustegevus valdade ja linnade infolehendes“ tuvastas Riigikontroll kohalikes lehtedes mitmesuguseid poliitilise tähendusega sõnumeid, mille edastamise vajadus ei seostu Riigikontrolli hinnangul omavalitsuse ülesannete ega avaliku huviga. Riigikontroll edastas info nendest sõnumitest komisjonile uurimaks, kas juhtumite asjaoludes esineb erakonnaseaduse rikkumisele viitavad tunnuseid, nt keelatud annetus jms. Juhtumeid oli kokku 133, neist 118 puhul oli tegemist poliitiliste konkurentide kritiseerimisega ja nende seisukohtade kahtluse alla seadmisega, ülejäänute puhul kandidaadi või tema poliitilise ühenduse kiitmisega. Komisjon hõlmas valimisse 15 artiklit, milles oli selgelt eristatav tegelik kasusaaja, jättes neist kõrvale 4 artiklit, mida oli varasemalt menetletud.

Otsustati:

Menetluse subjektide tuvastamiseks ja menetluste alustamiseks tutvuda liikmetel järgmiseks koosolekuks põhjalikult valimisse jäänud 11 artikliga.

6. Muud küsimused

Käsitleti töökorralduslikke küsimusi, so komisjoni infovahetust liikmete, asendusliikmete ja avalikkusega.

Tõnis Mölder leidis, et Zoja Masso andis lubamatult ERR-ile intervjuu, kui vastas viimase küsimustele Keskerakonna esitamata 2018. a 4. kvartali aruannete kohta. Komisjoni liikmed leidsid, et nii komisjoni

liikmete (sh aseesimees) ja ametnike suhetes meediaga peab nii informatsiooni avaldamise sisu kui viisi osas olema veelgi tähelepanelikum ja täpsem.

/allkirjastatud digitaalselt/

Liisa Oviir/Kaarel Tarand
Koosoleku juhatajad

/allkirjastatud digitaalselt/

Zoja Masso
Protokollija